

Love m.v. om de evangelisk-lutherske frimenigheder

Hvad er en frimenighed?

Tidligere departementschef i Kirkeministeriet dr. jur. Preben Espersen giver følgende definition af frimenighedsbegrebet:

»De evangelisk-lutherske frimenigheders særkende er, at de står *uden for folkekirken*, selvom der ikke består noget modsætningsforhold mellem frimenighederne og folkekirken med hensyn til bekendelsesgrundlag og lære.

At frimenighederne står uden for folkekirken, skyldes først og fremmest et ønske hos disse menigheder om at kunne organisere sig under friere former, end det er muligt selv inden for folkekirkens valgmenigheder.

Da der i folkekirken og de evangelisk-lutherske frimenigheder til stadighed har foreligget et gensidigt ønske om at bevare *en nær forbindelse*, er der i den kirkelige lovgivning gennemført en række bestemmelser, der hjemler frimenighederne og disses præster en *særstilling*, der ikke er tillagt noget andet trossamfund, der står uden for folkekirken.«

Preben Espersen: *Kirkeret i grundtræk*, side 120 (mine fremhævelser)

KOMMENTAR: De evangelisk-lutherske frimenigheder defineres altså ud fra to forhold:

- de står uden for folkekirken (adskiller dem fra sognemenigheder og valgmenigheder)
- de deler bekendelse og lære med folkekirken og har derfor en lovfæstet særstilling i forhold til folkekirken (adskiller dem fra frikirkerne).

Skellet mellem frimenighederne og folkekirken er således ikke teologisk (»der består ikke noget modsætningsforhold med hensyn til bekendelsesgrundlag og lære« jf. Espersen), men organisatorisk (»skyldes et ønske om at kunne *organisere sig* under friere former« jf. Espersen).

Populært sagt: En frimenighed er hverken folkekirke eller frikirke!

Hele lovgivningens regelsæt om frimenigheder må forstås ud fra denne dobbelthed:

1. En frimenighed er en menighed uden for folkekirken

Fordi frimenigheden organisatorisk står uden for folkekirken, gælder følgende regler:

- Frimenigheden er uafhængig af folkekirkens myndigheder (biskop, provst, præster, menighedsråd) og organisation mm.
- Medlemmer af en frimenighed betaler ikke kirkeskat til folkekirken
- Frimenigheden skal selv betale bygninger, lønninger osv.
- Medlemmer af en frimenighed er (i princippet) ikke medlemmer af folkekirken.

2. En frimenighed er en menighed med en lovfæstet særstilling i forhold til folkekirken

Fordi frimenigheden teologisk betragtes som en del af samme evangelisk-lutherske kirke som folkekirken (dvs. har samme bekendelsesgrundlag og lære) gælder følgende særregler (som ikke gælder frikirker eller andre kirkesamfund):

A. En frimenigheds *faste* brug af folkekirkens bygninger

Hvis 10 frimenighedsmedlemmer bosat i samme provsti ønsker det, kan frimenigheden få biskoppens tilladelse til *fast* brug af sognekirken til frimenighedens egne gudstjenester mv. (Lov om kirkers brug LBK nr. 330 29.03.2014). Tilladelsen kræver, at frimenighedens 'lære og ritus' er i orden efter biskoppens skøn, og at frimenighedens brug af kirken ikke vil hindre sognemenighedens brug af kirken. Frimenigheden skal (ligesom en valgmenighed) betale for brug af kirken. Biskoppen skal forhandle med menighedsrådet og skal derefter udarbejde et regulativ - herunder for betaling – for frimenighedens brug af kirken.

KOMMENTAR: Denne regel giver frimenighedsmedlemmer i et sogn en rettighed i forhold til brug af den lokale kirke, der minder om den rettighed, sognekirkemedlemmer og valgmenighedsmedlemmer i sognet har. Reglen er således et eksempel på det meget omfattende fællesskab, som folkekirkens lovgivning forudsætter mellem folkekirken og frimenighederne (i modsætning til frikirkerne!).

Økonomisk er der i nogle tilfælde tale om en ganske betydelig post, idet der er eksempler på, at valg- og frimenigheder ikke alene har skullet dække ekstra udgifter til opvarmning og rengøring af kirken, men også har skullet dække aflønningen af en kirketjener, hvis tilstedeværelse og medvirken ved frimenighedens gudstjeneste er blevet krævet af menighedsrådet.

B. En frimenighedspræsts *lejlighedsvis* brug af folkekirkens bygninger

1) Hvis et folkekirkemedlem ønsker det, *skal* han have sin sognekirke stillet til rådighed for en vielse eller begravelse ved en frimenighedspræst (LBK nr. 330 af 29.03.2014 §9).

KOMMENTAR: En frimenighedspræst har altså *ret* til at udføre vielse eller begravelse for et folkekirkemedlem i en folkekirkebygning. Kirkebetjeningen er forpligtet til at medvirke, hvis det ønskes.

2) Hvis 10 folkekirkemedlemmer ønsker det, *skal* deres sognekirke stilles til rådighed for en gudstjeneste ved en frimenighedspræst (LBK nr. 330 af 29.03.2014 §8)

KOMMENTAR: En frimenighedspræst har altså automatisk 'talertilladelse' (dvs. tilladelse til at forrette gudstjeneste for folkekirkemedlemmer) i alle folkekirkens kirker.

Det er så meget mere bemærkelsesværdigt, fordi denne ret (ifølge Kirkeministeriets tolkning!) *ikke* gælder tilkaldegudstjenester ved præster, der er ordineret i folkekirken, men som ikke er i embede.

Folkekirkens lovgivning sidestiller her frimenighedspræster med præster i embede i folkekirken og giver dem en stilling, som *ikke* tilkendes ordinerede folkekirkepræster, der er ansat af f.eks. Indre Mission, KFS og andre folkekirkelige organisationer. Det betyder, at det lovfæstede fællesskab mellem folkekirken og frimenighederne på dette punkt er større end fællesskabet mellem folkekirken og de folkekirkelige organisationer!

3) En folkekirkepræst har tilladelse til - uden at spørge biskoppen - at overlade sin kirke til en frimenighedspræst til gudstjenester (LBK nr. 330 af 29.03.2014 §6.)

KOMMENTAR: Frimenighedspræsters *ret* til at forestå gudstjenester i folkekirken er blevet skærpet i forhold til tidligere lovgivning, hvor der var krav om biskoppens tilladelse til frimenighedspræsters medvirken ved gudstjenester og kirkelige handlinger i folkekirkemenigheder.

Men nu har enhver frimenighedspræst automatisk en lovfæstet *ret* til at holde gudstjenester i folkekirken, når en folkekirkepræst anmoder ham om det.

C. Andre rettigheder

En frimenighedspræst har ret til at bruge folkekirkens præstekjole:

- hvis han er ordineret i folkekirken
- *eller* hvis han er præst for en frimenighed, der har biskoppens tilladelse til fast(!) brug af folkekirkens kirker,
- *eller* hvis biskoppen efter ansøgning skønner, at frimenighedens lære og ritus eller andre forhold ikke er til hinder for det.

(Cirkulæreskrivelse fra Kirkeministeriet af 9.8.1989, jf. Roesens *Dansk kirkeret* s. 358).

KOMMENTAR: Endnu en regel, der understreger fællesskabet mellem folkekirkens præster og frimenighedspræsterne.

OBS: Frimenighedspræster har *ikke pligt* til at bære folkekirkens præstekjole – heller ikke, når de medvirker ved gudstjenester (f.eks. tilkaldegudstjenester) i folkekirken.

1) Efter syv års ansættelse i en frimenighed kan en frimenighedspræst med biskoppens tilladelse søge præsteembede i folkekirken på lige fod med folkekirkepræster. Det er dog en forudsætning, at den pågældende skal have virket som præst for en frimenighed, der opfylder betingelserne for at få folkekirkens kirker overladt til brug, og at biskoppen i det stift, hvor vedkommende senest har virket som frimenighedspræst, anbefaler det (LBK nr. 864 af 25. juni 2013)

KOMMENTAR: Af alle reglerne om frimenighedernes særstilling er denne nok den mest vidtgående. Den indebærer nemlig folkekirkens godkendelse af frimenighedens ordination

som ligestillet med folkekirkens ordination. Et præstekald og en præsteordination foretaget af en frimenighed har fuldstændig retsmæssig gyldighed i folkekirken. Stærkere kan et kirkeligt fællesskab vel næppe udtrykkes!

2) Folkekirkens biskopper må ordinere frimenighedspræster (Roesen s. 359)

KOMMENTAR: Også denne regel er et udtryk for opfattelsen af, at der mellem folkekirken og frimenighederne råder et *kirkeligt* fællesskab på trods af et *organisatorisk* skel.

3) Folkekirkens præster har en stående tilladelse til lejlighedsvis at medvirke ved gudstjenester og kirkelige handlinger i frimenighederne. Dog må de ikke medvirke som *faste* hjælpepræster i en frimenighed (Espersen s. 182-183).

KOMMENTAR: Folkekirkens regler fastslår således, at forkyndelses- og gudstjenestefællesskabet ergensidigt.

Medlemskab af frimenighed

Hvis man ønsker at blive medlem af en frimenighed, kan man ikke samtidig være medlem af Folkekirken, idet medlemskab af et trossamfund uden for folkekirken bringer medlemskabet af folkekirken til ophør.

Den enkelte henvender sig til frimenighedens præst for at blive optaget i frimenigheden. Også sognepræsten på bopælsstedet skal kontaktes for udmeldelse af Folkekirken (BEK nr. 515 af 4. juni 2014).

KOMMENTAR: Lovgivningen er klar og tydelig nok, når det gælder at fastslå, at det *ikke* er muligt at være medlem af en frimenighed og samtidigt bevare sit medlemskab af folkekirken. I praksis er det imidlertid svært at finde eksempler på, at der er blevet grebet ind over for personer, som har ønsket at opretholde et "dobbelt medlemskab." Der er en nemlig en meget lang tradition for, at medlemmer og endda præster i de grundtvigske frimenigheder *ikke* har meldt sig ud af folkekirken. Man kan overveje, om muligheden for "dobbelt medlemskab" burde være til stede også rent lovgivningsmæssigt. Men det er klart, at hvis man opretholder sit medlemskab af folkekirken, er man også fortsat forpligtet til at betale kirkeskat. Altså kommer man til at betale to steder.

I tilfælde af, at man ikke længere vil tilhøre frimenigheden, melder man sig blot ud. Man kan naturligvis frit vælge, om man - efter opgivelse af medlemskabet af en frimenighed - ønsker at være medlem af folkekirken, og om man i så fald ønsker at løse sognebånd til en anden sognepræst i folkekirken. Ønsker man medlemskab af Folkekirken, henvender man sig til præsten i det sogn, hvor man bor.

Kilder (love mv.)

LBK nr. 330 af 29. marts 2014. Bekendtgørelse om lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.

LBK nr. 864 af 25. juni 2013. Bekendtgørelse af lov om ansættelse i stillinger i folkekirken mv.

BEK nr. 615 af 4. juni 2014. Bekendtgørelse om stiftelse og ophør af medlemskab af folkekirken.

Preben Espersen: *Kirkeret i grundtræk*. (Nyt Juridisk Forlag 2000)

August Roesen: *Dansk Kirkeret*. (Den danske Præsteforening 1976)

Opdateret april 2020 af Dorte Sig Leergaard. Tidligere revideret af Ingolf Henoeh Pedersen, ELN (april 2011) efter forlæg af generalsekretær Ole Andersen, Frederikssund Frimenighed (februar 1997).